

ZVYKÁME SI JEDEN NA DRUHÉHO

aneb

NOVÁ NÁHRADNÍ RODINA V PROCESU ADAPTACE

Zjistilo se, že za války rodiče, kteří měli při bombardování strach, nakazili strachem i své děti. Zatímco děti, jejichž rodiče se snažili vyzařovat odvahu a důvěru, se nebály a zážitky zpracovaly lépe.

TO, CO VYTVÁŘÍ PROBLÉMY, JSOU VÍC POCITY RODIČŮ NEŽ POCITY DĚTÍ.

OBSAH:

ZE ŽIVOTA

Zkušenosti náhradního rodiče 5

O ŽIVOTĚ

S čím byste se mohli setkat a co byste s tím mohli dělat 7

O JINAKOSTI

Když má dítě jinou barvu pleti než rodič 25

KDYŽ LÁSKA NESTAČÍ

Čím dříve vyhledáte pomoc, tím lépe 31

O KNIHÁCH

Co byste si mohli přečíst 33

Použitá literatura

34

O NEJDŮLEŽITĚJŠÍM

Co byste si mohli zapamatovat

35

Úvod

Vážení a milí přátelé,

jsem velmi ráda, že Vám mohu představit a doporučit zajímavou publikaci „Zvykáme si jeden na druhého alebo nová náhradná rodina v procese adaptácie“, ktorou vydalo občanské sdružení Návrat ze Slovenské republiky. Knížka dává inspirující návod, jak dobře nastavit společné vztahy v nově vznikající rodině. V současné době již existuje mnoho cizojazyčné literatury na toto téma. O to více mě těší, že Vám mohu nabídnout knihu, která vychází ze stejných kulturně-historických kořenů jako má Česká republika. Zkušenosti a praxe autorů publikace jsou velmi podobné těm našim. Proto jsme tuto knihu přeložili také pro naše náhradní rodiny.

Autorům z občanského sdružení „Návrat“ patří náš velký dík, a to nejen za možnost využít této publikace pro potřeby Střediska náhradní rodinné péče, ale také pro všechny, které tato problematika zajímá.

Přeji týmu autorů a celému občanskému sdružení „Návrat“ vše dobré a těším se na další milou spolupráci.

Srdečně zdraví
Věduna Bubleová

Zkušenosti náhradního rodiče

Začalo to hned první den, kdy jedno z dětí sebou hodilo na zem a za nepředstavitelného křiku (lépe řečeno řvaní) nám předvádělo akrobatické kousky. Hned jsem si vzpomněla na výchovné rady našich babiček: „Když se dítě neumí vejít do kůže a ubližuje si až do krve, musíš ho poplácat po zadečku tak, aby ho tvůj trest bolel víc než jeho vlastní sebetržnění.“ A to byl začátek téměř ročního pingpongového turnaje s naším adoptovaným synem. On bum-bác hlavou o stěnu, já třesk-plesk po zadečku. Bum-bác, třesk-plesk... Samozřejmě že to nikam nevedlo. Žádná změna. Až po roce jsem se zastavila a začala uvažovat o příčinách tohoto chování. Teď vím, že to byl jen ukázkový projev dětské nejistoty, zkouška naší lásky, jeho svébytný způsob upoutání pozornosti.

Kromě agresivního chování vůči sobě i nám (to, že na mě plivl nebo mě kopl, jsem se postupně naučila brát jako projev jeho přízně) se náš syn dokázal postarat také o program u stolu. Hltání jídla vedoucí až k nevolnosti, polykání celých kusů jídla, ukrutná nenasytost, záchvaty zuřivosti a agrese, když jsme mu jídlo odnesli – to byly jen projevy jeho citového hladu a touhy po lásce. Trochu větší problémy jsme měli s jeho vztahem k ostatním lidem. Vůbec nedělal rozdíly mezi cizími lidmi a námi. Jednou ho dokonce chtěl jeden neznámý pán odvést z dětského hřiště a náš syn šel klidně s ním. Byl to však jen důsledek toho, že si v dětství nemohl vytvořit pouto k mateřské osobě.

Dcera, to byl jiný případ. Nejdříve to vypadalo, že je vše v pořádku. Působila spokojeně, přátelsky a uvolněně. Do měsíce se však stáhla do sebe. Začala být tichá, uzavřená, ztrácela zájem o dění kolem sebe. Tělesný kontakt jsme omezili na minimum, protože jí činil hotová muka. Měli jsme pocit, že dotyky jí přímo bolí. Oční kontakt s námi vůbec nenavazovala. I přes naši úpornou snahu věnovat jí soustředěnou pozornost nesetkala jsme se z její strany s žádným zájmem. Slovní komunikace se nacházela na úplně nejnižším stupni. Na oslovení reagovala prudkým trhnutím a výrazem štvaného a týraného zvířete. Třásla se a na otázky odpovídala pouze ano, ne, v lepším případě opakovala naše vlastní slova. Téměř vůbec si nehrála, jen seděla v koutě, v ruce držela hračku a dívala se před sebe. Několikrát za měsíc byla v takové depresi, že nepřijímala ani jídlo,

téměř nepila, někdy za celý den nešla na toaletu, jen ležela na zádech a upřeně se dívala do stropu. Z tohoto stavu jsme ji nemohli dostat ani po dobrém, ani po zlém. Vypadalo to, jako by nám dávala najevo, jak zle se u nás cítí. Ale zajímavé bylo, že když k nám přišla návštěva nebo jsme šli na procházku, okamžitě byla znovu veselá, s každým si povídala (dokonce i s námi). Hlubší kontakty však s nikým nenavazovala.

Psycholog její stav označil jako autismus a doporučil nám umístění dítěte na psychiatrickém oddělení. Právě tento výrok psychologa nás s manželem vyburcoval k činnosti. Rozhodli jsme se to nevzdat a vyrovnat se s utrpením malého dítěte, pochopit jeho bolesti i potřeby.

To, že se oba dva přímo hystericky báli koupání, sprchy, sněhu, zvuku mixéru, vysavače, pračky – prostě báli se všeho, co je pro nás celkem přirozené – už dodávám jen jako doplněk projevu dětského chování při adaptaci na rodinné prostředí.

Pamatuji si, s jakými ideály jsme šli do dětského domova. Co myslíte, jaké bylo naše očekávání? Ano, uhádli jste:

- naše děti budou u nás velmi šťastné, protože jdou do lepšího (ale když ony si to ne a ne uvědomit);*
- budeme si spolu báječně rozumět, vždyť jim chceme poskytnout domov, dáváme jim sebe, svoje srdce a lásku (ale ani to jaksi nevyšlo);*
- budeme se mít navzájem rádi a žít šťastně a spokojeně (no, opět jsme byli vedle);*
- a že by mohly mít problém s adaptací v našem pěkném a útulném bytě, to nás, popravdě řečeno, ani nenapadlo.*

Ale ta krutá realita, do které jsme procitli! Mohli jsme si ušetřit hodně problémů a slz, kdybychom byli věděli to, co víme dnes. Naše neznalost způsobila množství chyb ve výchově, kterými jsme dětem mnohokrát ublížili.

Žádní žadatelé o adopci by si neměli myslet, že přijetí dítěte do rodiny je bezproblémová záležitost. To je velký omyl. Připravte se na to, co vás čeká a jděte do toho. Všechny děti se rodí v bolesti, tak vezměte i proces adaptace sportovně – jako porod. (A, milé dámy, na rozdíl od porodu si adaptační bolesti může vychutnat i manžel.)

**Matka dvou vlastních a dvou adoptovaných dětí.
Při příchodu do rodiny bylo jedno dítě osmnáctiměsíční a druhé dvouleté.**

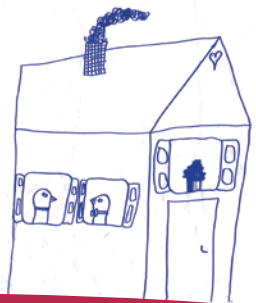

O ŽIVOTĚ

S čím byste se mohli setkat a co byste s tím mohli udělat

Přišlo k vám do rodiny dítě. Připravili jste mu postýlku, hračky. Rozmýšleli jste o tom, jak zorganizujete svůj čas, jak zařídíte to či ono, co budete spolu dělat první hodiny a dny, jak to asi zvládnete. Ale občas jste zaskočení, občas si nevíte rady, leccos je třeba ve vaší domácnosti změnit, přeorganizovat. V hlavě máte plno otázek, obav, večer padáte únavou do postele, noc je rušná – dítě nechce večer usnout a v noci se budí, dějí se nepředvídané věci.

Rozhodli jsme se nabídnout vám v tomto textu informace o tom, s čím vším se můžete setkat v prvních dnech, týdnech, měsících a rocích při příchodu dítěte k vám do rodiny. Toto období nazýváme jako adaptační období. Je to čas vzájemného přizpůsobování a zvykání si jeden na druhého. Adaptační období považujeme za nejdůležitější pro vznik dobrého vztahu mezi rodičem a dítětem a zároveň za jedno z nejtěžších. V této době se totiž rozhoduje, jak bude vypadat celý další život ve vaší rodině.

Uvědomujeme si, že otázka adaptace na nové prostředí je velmi rozsáhlá. Účelem této skromné publikace není obsáhnout problém v celé šíři. Vzhledem k tomu, že v češtině a jejích blízkých jazycích není málo literatury o adaptaci (viz kapitulu O knihách), chceme formulovat alespoň základní fakta, se kterými je třeba počítat v roli náhradního rodiče, a jak s nimi zacházet. Proto prosíme o shovívavost vůči jistým zjednodušením a zkratkovitosti, se kterými se setkáte v tomto materiálu. Budeme se snažit vystihnout realitu, se kterou sa můžete setkat v životě.

„Dospělým se nedá důvěřovat, nedá se věřit jejich slovům, stačí se jen přizpůsobit tomu, co ode mě požadují“ – takové mohou být pocity dítěte, jež zažilo opuštění. Životní nejistota, nedůvěra, nízké sebevědomí, odmítání sebe sama až sebepoškozování, touha po lásce, strach z blízkosti, problémy při

vytváření trvalejších vztahů – to je základní charakteristika opuštěného dítěte. Jeho chování je zaměřené na to, aby žilo a přežilo v poškozujícím a zraňujícím prostředí a v nepřírozených vztazích. Dítě, které ztratilo rodinu a dostalo se do dětského domova nebo jiného kolektivního zařízení, je ovlivněné tím, že se zklamalo ve svých rodičích a tím prožívá zklamání ze všech dospělých. Dítě si to možná neuvědomuje, ale ovlivňuje to jeho chování.

Jednou ze základních potřeb dítěte je mít pocit bezpečí. Na to, aby se dítě mohlo cítit bezpečně, potřebuje mít důvěru vůči lidem kolem sebe a prostředí, ve kterém se nachází.

I z vlastní zkušenosti jistě víte, jak těžce a dlouho se buduje ztracená důvěra.

Vaší základní úlohou v roli nového rodiče je pomoci vašemu dítěti získat ztracenou důvěru. Dítě, které se narodí a odmalička vyrůstá v rodině, považuje za samozřejmé, že toto je máma, tak a tak vypadá, má příjemný hlas, když ji chvíli nevidí a rozpláče se, určitě se hned objeví, případně přijde otec, který... Množství těchto drobných faktů dává dítěti pocit bezpečí, jistoty, důvěry, lásky a sounáležitosti. Dítě s jistotou ví, že toto je „moje doma“ a toto jsou „moji lidé“.

Teď si představte, jak to asi vypadá v dětském domově. Teta denní, teta noční... Ta „teta“ s přísnou bradou a hrubým hlasem patří do kotelny a do zahrady, a když se objeví u mé postýlky, vyvolá nejistotu. Jídlo na talíři a v přesných dávkách. Bílé pláště a lesklé linoleum. Na oknech mříže. Společné hračky. Kolektivní Vánoce a „nezkonzumovatelné“ množství sladkostí (těsně před koncem záruky). Jednoduše – samota v davu. Tyto děti se naučily protloukat se životem samotné. Musely si vytvořit obranné mechanismy, aby přežily. Nemají důvod smát se a odnaučily se i plakat, protože je i tak nikdo neutěší. Je jim jedno, kdo je chová, ale chtějí alespoň na chvíli cítit lidské teplo.

Když pak přijdou do rodiny, vše je pro ně nové a nepřírozené. „Ta teta má stále službu a ‚teta‘ s hrubým hlasem a přísnou bradou je stále tady a stále mě bere do náručí a já nevím, jestli se mám bát, nebo ne. Všechno je divné a ‚tety‘ dělají divné věci, nedají mi najíst v době, jak jsem zvyklý a musím jíst divná jídla, která jsem nikdy neviděl. Byli jsme venku, když bylo černo, nikdy jsem to neviděl, jen v domově, když bylo černo, ven jsme už nechodili.“

U vás v rodině se dítě rychle naučí, že chléb nedostane namazaný (namazat si ho sám je zábavné), naučí se, jak se splachuje záchod, že nová teta má opravdu pořád službu a jmenuje se máma a „teta“ s hrubým hlasem je strýček, kterému říkáme táta a že... Dítě začne rychle používat ta příjemná slova máma a táta, ale ještě dlouho nebude vědět, co to doopravdy znamená a ještě déle se bude učit důvěřovat. Možná to potrvá i měsíce a roky, než se začne smát a plakat, kdy přijde k mámě a rozpláče se na její hruď, když si zraní koleno.

A to vše bude od vás vyžadovat hodně trpělivosti. Co konkrétně to může znamenat?

Dítě, která k vám přijde z dětského domova nebo z jiné rodiny, donese si v „batůžku“ všechno možné – zážitky, zkušenosti, pocity, názory, vlohy, ... A obyčejně to jsou věci, které ho tíží a potřebuje se s nimi vyrovnat. Pro vás, noví rodiče, by bylo nejlepší, kdyby dítě bylo „nepopsanou čistou tabulí“ a vy byste ho mohli formovat dle svých představ. Bohužel to tak nefunguje.

Důvěra, pocit bezpečí a pouto mezi rodiči a dítětem může vzniknout jen tehdy, když přijmete toto konkrétní dítě takové, jaké je, bez výhrad, i s jeho „batůžkem“.

V první řadě se musíte jako rodiče vyrovnat s tím, co si dítě s sebou nese, a pak postupně můžete pomoci dítěti vyrovnat se s jeho minulostí.

Vaše dítě se s vámi vyrovná a přijme vás jako rodiče tak, jak přijmete vy jeho.

Ve vaší rodině je dítě, které se vám nenarodilo, ale přišlo k vám z jiného prostředí (dětský domov, jiná rodina). O této nové situaci si povíme ze třech pohledů – z pohledu dítěte, nového rodiče a okolí.

A. Jak to vidí dítě a s čím vším se musí vyrovnat

Noví rodiče

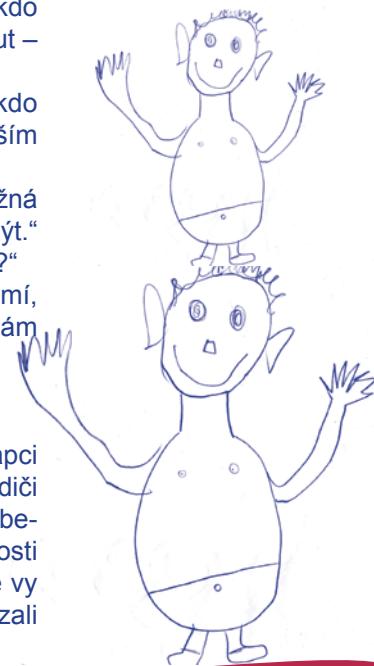
Představte si, že by jednoho krásného rána přišel někdo větší, silnější, sbalil vám věci, naložil vás do auta a vysadil na úplně neznámém místě mezi neznámé lidi. Nevěděli byste, jak dlouho tu budete a proč jste tady, kde jsou vaši známí a přátelé. Pochybuji, že byste hned skákali radostí. Ze začátku by vám bylo určitě smutno a těžko. Dítě potřebuje čas, aby pochopilo, že na tomto novém místě možná nemají tolik hraček jako v dětském domově, ale je tu někdo, kdo je vždy nablízku, někdo, kdo ho má rád, někdo, kdo ho drží v noci za ruku, aby se nebálo, někdo, na koho se může spolehnout – a ten někdo, to jste vy.

Dítě považuje za svého rodiče toho, kdo se o ně skutečně stará, a není pro ně až tak důležité, kdo ho zplodil. Pro toto vaše dítě se vy stanete rodiči tak rychle, jak rychle se ono stane skutečně vaším dítětem.

Když je dítě starší, například kolem 10 let, bude mu trvat déle, než vás přijme za rodiče. Možná vás bude navenek odmítat, ignorovat, možná vám poví: „Jsi zlý, nemám tě rád, nechci u vás být.“ Ve skutečnosti se však chce zeptat: „Máš mě rád, mohu ti důvěřovat, mohu u vás zůstat navždy?“ Když budete mít za sebou období prvního vzájemného sblížení a poznávání, když si dítě uvědomí, že mu dáváte něco, co doteď nedostávalo, když pochopí, že ho přijímáte takové, jaké je, potom vám „dá“ to nikdy nevslovené – ano.

Jeho biologičtí rodiče

Z románů, filmů nebo z povídaní známe příběhy, kdy například patnáctiletému adoptivnímu chlapci nějaká „dobrá duše“ ve „velmi vhodné“ situaci poví, že – tvoji rodiče nejsou tvými skutečnými rodiči a že tvoji biologičtí rodiče žijí tam a tam... Chlapec je pak nezvěstný, případně se pokusí o sebevraždu, případně... Takových smutných příběhů se stalo hodně a stávají se dodnes. Zkušenosti náhradních rodin i odborníci jednoznačně říkají, že dítěti je třeba říci o jeho původu a o tom, že vy jste ho přijali za své jako druzí rodiče. I kdybyste odešli na konec světa, celou svou rodinu zavázali

mlčenlivostí o adopci vašeho dítěte a přerušili všechna dosavadní přátelství, „dobrá duše“ se najde vždycky... Mimoto fakt, že se vaše dítě narodilo jiným rodičům, neoddělitelně patří do jeho života a je jeho základním právem, aby se to dozvědělo včas a přiměřeně věku. Jestli mu to zatajíte, zaručeně se to dozví a zklame se ve vás, protože jeho nejbližší lidé mu zatajili nejzákladnější informaci o jeho existenci.

S dítětem byste si měli povídat o jeho rodičích v přirozených situacích, když si povídáme o narození, minulosti a podobně. Neměli byste se vyhýbat jeho otázkám na toto téma, i když bude skutečnost o jeho rodičích jiná než pozitivní a bude pro vás velmi těžké na nich hledat něco dobrého. K identitě dítěte přirozeně patří vztah k biologickým rodičům. Když o nich dostane jen negativní informace, utvoří si i o sobě negativní mínění a jeho pocit vlastní hodnoty bude narušený. Měli byste mu dokonce umožnit cestu po stopách jeho minulosti. Když všechny souvislosti s minulostí a rodiči dítěte budete vy považovat za přirozené, i dítě je tak přijme a zvládne v této souvislosti i negativní reakce okolí.

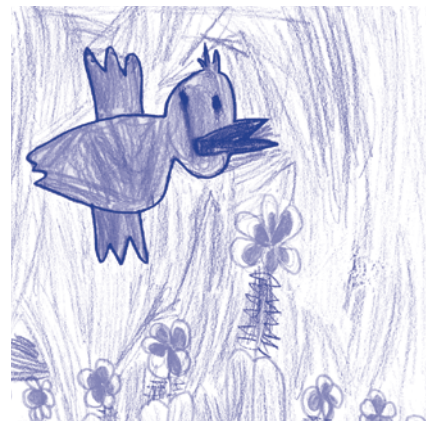
Jeho geny, vlohy a danosti

Co je silnější? Geny, nebo výchova? Stále opakovaná otázka, na kterou asi neexistuje jednoznačná odpověď a ani my se ji nebudeme pokoušet hledat. Je jasné, že dítě je vyzbrojené nějakými geny a vlohami, které je ovlivňují. Musíte s tím počítat a snažit se přijmout ho i s jeho „výbavou“. Jasně je i to, že výchova a váš vliv na dítě je větší, než se někdy jeví. Rodiče nejčastěji hodnotí vliv genů tehdy, když nastanou problémy, například v pubertě, a rychle lámou hůl. „Zbytečně jsme se namáhali, ty geny...“ A sousedka dodá: „Říkala jsem, že z toho nic nebude, vždyť znám jeho rodiče...“ Možná je dobré podívat se kolem sebe, kolik biologických rodičů má stejné problémy se svými ratolestmi. Možná je lepší vyhnout se závěrečnému hodnocení a počkat, než dítě dospěje ve zralého člověka. Důvěřujte tomu, že jste do něho zasedli, a počkejte, až to vyklíčí. Vzpomeňte na své dospívání a co vše se změnilo, když jste se stali rodiči, a nechte i vašemu velkému dítěti dveře otevřené...

Jeho zážitky a zkušenosti

Děti, které ztratí rodiče a dostanou se do dětského domova, často zažijí během několika let tolik, co se nám nepodaří prožít za celý život. Některé věci z minulosti dítěte se možná dozvíte zprostředkovaně od vychovatelů a sociálních pracovníků, některé vám zkomoleně a po delší době sdělí samo dítě a některé se nedozvíte vůbec. To, co dítě zažilo, je hluboko zapsané v jeho duši. Špatně se s tím vyrovnává, projevuje se to na jeho chování a může to vyvolat různé poruchy. Mohou se vyskytnout chorobné projevy strachu nebo naopak úplná otupělost, neurotické poruchy jako pomočování, poruchy spánku

a přijímání potravy, neklid, tiky, kývání se, sebepoškozování atd. Dítě, které má některé z těchto projevů, mohlo být týrané, možná přežilo něco stresujícího nebo žilo ve stálém napětí a strachu. Ještě potrvá dlouho, než dobro a láska zahojí prožitá zranění. Nestane se tak za pár dní a pravděpodobně to bude odeznívat měsíce až roky. Nejlepším lékem je milující rodič. Možná si s jistými projevy nebudete vědět rady. Pokud víte, anebo předpokládáte, že vaše dítě prošlo těžkou minulostí, bylo týrané, zneužívané, nebo když na něm pozorujete něco nepřírozeného, tím dřív vyhledejte odbornou pomoc. Některé problémy neodezní bez toho, abychom neřešili jejich příčinu, proto je dobré využít odbornou pomoc pro dítě i pro vás. V mnohém vám pomůže i vhodná odborná literatura, kterou najdete hlavně v českém vydavatelství Portál. Právě vy, noví rodiče, můžete dítěti pomoci překonat tyto zkušenosti svou láskou, vytvořením bezpečného prostředí a využitím odborné pomoci.

Jeho dosavadní vztahy

To, co tvoří pocit domova, jsou hlavně lidé. A platí to ještě víc, když jde o děti. Je to možná nepochopitelné, ale platí to i v takovém případě, když se původní rodiče o dítě nestarali, případně ho i týrali. Většinou je dítě z nevhodného prostředí od „nevhodných“ lidí náhle a násilně odtržené a neporozumí, co se stalo. Možná se bude ještě dlouho na ně ptát, možná se bude na ně hněvat, ale zároveň mu bude po nich smutno. Přece jen to byli lidé, kteří patřili do jeho života. V dětském domově si sice také nemá možnost vytvořit plnohodnotné vztahy, ale jsou pro dítě jediné, a tím pádem klíčové. Někdy se dítě nemá možnost dozvědět, kdo všechno byl pro ně důležitý. Pokud vám však dítě vyjádří touhu setkat se s někým ze své minulosti, měli byste mu to umožnit a v žádném případě byste jeho minulé vztahy neměli zcela vymazat.

Ještě jedna specifická situace se může vyskytnout: když některý z rodičů dítěte zemřel. Když to dítě neví, vaší úlohou je povědět mu to vhodně a přiměřeně jeho věku. Když to dítě ví, je pravděpodobné, že se s tím nevyrovnalo. Vzpomeňte si, jak prožíváme my dospělí, když zemře někdo z našich blízkých. Možností, jak vytvořit společnou situaci na překonání a vyrovnání se s minulostí, je koupit květiny a spolu s dítětem je odnést na hrob jeho rodičů. Samozřejmě že to bude spojené s množstvím otázek, které budete muset zodpovědět. Možná se vám to bude zdát nepřírozené a těžké. Když mu pomůžete, vaše dítě to zvládne a snáze se vyrovná s minulostí. Takto předejdete vícero problémům v období jeho dospívání.

Jiné příjmení dítěte (v případě pěstounství)

Je dobré povídat si s dítětem o jeho odlišném příjmení a původu, zejména když máte ještě biologické děti, které nosí vaše příjmení. S dítětem byste měli přiměřeně jeho věkové úrovni mluvit o tom, proč je tomu tak a odpovědět na všechny jeho otázky, které se budou „trousit“ průběžně. Je pravděpodobné, že časem vznesete požadavek, že se chce jmenovat jako vy.

Ve specifických situacích je možné požádat o změnu příjmení na matrice i v případě, že máte dítě svěřené do pěstounské péče. Potřebujete k tomu souhlas rodičů, v případě, že není možné jej od nich získat (nesouhlasí nebo nevíte, jak se s nimi zkontaktovat), může místo nich souhlas ke změně příjmení dát soud. O psychologických důsledcích a právních postupech je však třeba poradit se s odborníky (viz kap. Když láska nestačí). Otázka jména souvisí s mnohými dalšími otázkami, například: kde jsou moji rodiče, proč nejsem u nich, jak se to stalo, mohu je vidět? To všechno jsou oprávněné otázky, na které má dítě právo dostat pravdivé odpovědi a jeho požadavky nemají zůstat bez reakce. Dítě potřebuje pravdivě poznat svou minulost, protože to patří k jeho identitě, k jeho JÁ. Když mu tyto jeho požadavky odepřete, dáte vašemu dítěti důvod, aby se v období dospívání stavělo proti vám. Možná se vám to zdá těžké a nemáte odvahu se do toho vůbec pouštět. Je však pravděpodobné, že vaše dítě to přijme samozřejměji než vy.

O problémech, které rozdílné příjmení vyvolá ve škole, si řekneme v příslušném odstavci.

B. Jak to můžete vidět vy – noví rodiče

Dítě není takové, jak jsme si představovali

Je úplně přirozené, že když něco očekáváme, máme o tom svou představu. Žena, která svoje dítě nosí pod srdcem, si o něm utváří svou představu. Budoucí náhradní rodiče mají též představu o svém dítěti. Žena, která porodí dítě, zřejmě nebude překvapená jeho vzhledem, protože jistě najde podobu s někým v rodině. Nemůže se však rozhodnout, jestli to bude chlapec, nebo děvče, dokonce ani jestli dítě bude zdravé, nebo ne. Vy jste měli možnost rozhodnout se pro vaše dítě svobodně. Věřím, že jste měli dostatek času a možností vše zvážit.

Vaše původní představa o dítěti může jistý čas přetrvávat a máte na to právo. Nejenom dítě, ale i vy, rodiče, potřebujete čas, potřebuje si zvyknout, i vy máte svou adaptační fázi. Problém může nastat,

jestliže se své představy nemíníte vzdát, a to ovlivňuje vaše projevy vůči dítěti. Tato otázka se týká vysloveně vás, a ne dítěte, a je dobré řešit ji společně s vaším partnerem, blízkým přítelem nebo konzultovat s odborníkem. Zopakujte si, proč jste se rozhodli adoptovat dítě a proč jste se rozhodli právě pro toto dítě.

Nepodobá se nám

Nuže, s tím moc neuděláte. Ale vaše srdce se podobat mohou, to závisí na vás.

Nemám ho rád(a) tak, jak mají vlastní rodiče rádi svoje dítě

Toto pocítíte nejednou. Hlavně v prvních měsících, když budete porovnávat svoje reakce s reakcemi známých, přátel nebo s někým z rodiny. Budete mít pocit, že jsou vůči svým dětem uvolněnější, že se k nim chovají spontánněji.

Matka, která nosí dítě pod srdcem, má devět měsíců na to, aby ho přijala. U vás se tento čas teprve začal příchodem dítěte k vám. Přijímáte ho postupně po krůčkách, přijímáte maličkosti, kterými vás obdarovává, až náhle zjistíte, že ho nosíte v srdci.

Má jinou barvu pleti

Přijmout dítě jiné barvy pleti v naší kultuře není jednoduché, protože okolí to nepovažuje za přirozené. Pokud jste se to přesto rozhodli udělat, věřím, že k tomu došlo po zralé úvaze.

V jiných zemích je přijaté dítě jiné barvy pleti zcela běžným jevem a nikdo se nad tím nepozastaví. Věříme, že časem to bude i v našich zeměpisných šířkách podobné a vy jste svým krokem přispěli k tomuto pokroku.

Určitě se setkáte s problémy, protože budete muset čelit udiveným pohledům, dvojsmyslným poznámkám a vaše dítě přijde ze školy s pláčem, že se mu posmívali spolužáci, případně ho i zbili. V takových situacích je rozhodující, nakolik jste vy vyrovnaní s daným faktem. Jestli je to problém jen vašeho okolí, lehčeji odvrátíte negativní reakce a pomůžete i svému dítěti je zvládnout. Jestliže je však problém ve vás – vašem nepřijetí, je dobré na sobě zapracovat. Může vám v tom pomoci rozhovor s rodiči, kteří mají podobný problém. Určitě v tom nejste na světě sami.

Jinak voní

Možná velmi intimní, ale reálný fakt. Zmiňujeme to proto, že pro vybudování dobrého vztahu mezi vámi a vaším dítětem je nevyhnutelný tělesný kontakt a mazlení. Pokud vám vadí fakt, že dítě jinak voní, než jste zvyklí, může vám to bránit v tělesném kontaktu. Znovu je to problém rodiče a ne dítěte, proto se ho snažte řešit na úrovni dospělých a nepřenášet ho na dítě. Zkuste se postupně k němu přiblížit a dopřejte mu hodně tělesného kontaktu.

Děti vyžadují tělesný kontakt, protože je pro ně přirozenou součástí komunikace. Prostřednictvím tělesného kontaktu naplníme potřebu dítěte po lásce a bezpečí. Některé děti se mu zpočátku brání, jiné ho vyžadují v nadměrné míře. Obě skupiny ho však velmi potřebují, protože ho pravděpodobně nedostávaly. Je to kouzelný způsob, jak posilňovat vzájemný vztah a odbourávat napětí. V Návratu vám nabídnu program dětských masáží, který je relativně jednoduchý a dostupný pro každého rodiče.

Dítě je špatné, nebo já jsem špatný rodič?

Tuto otázku si kladou miliony rodičů na celém světě. Ani jedno, ani druhé není pravda. Nikdy se nedá říct, že dítě je špatné, jen jeho projevy mohou být nepřiměřené a způsobovat zranění. O jednotlivých projevech dětí v adaptační fázi budeme mluvit v části Projevy dítěte v období adaptace a co s nimi. Vám rodičům se samozřejmě leccos nepodaří a leccos nezvládnete, ale vždy máte možnost chyby napravit, začít znovu, pracovat na sobě, s někým se poradit, něco si nastudovat a znovu jít dál.

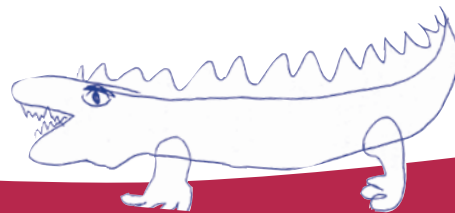
Je zaostalejší než jeho vrstevníci

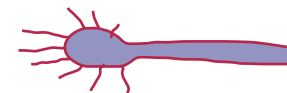
V roce 1958 podal John Bowlby zprávu o dvou revolučních, i když jednoduchých zjištěních: 1. dítě potřebuje stejně rodiče jako jídlo; 2. odtržení dítěte od rodiče, nebo jeho ztráta, způsobuje dítěti psychické zranění.

Hovořili jsme o tom, že dítě v málo podnětném prostředí se citově nerozvíjí, že se například ani nasměje, ani nepláče. Mimo to se nerozvíjí ani po stránce mentální – rozumové, ani po stránce sociální – společenské. Nemá odkud čerpat podněty a zaostává za svými vrstevníky. Někdy se tento fakt hodnotí jako mentální retardace, tedy rozumové poškození. Ve většině případů však nejde o mentální retardaci, ale o zaostalost způsobenou pobytem v nevhodném a nepodnětném prostředí.

Pokud se dítě dostane do milujícího a podnětného prostředí, má možnost svůj vývin dohonit, zejména v mladším věku. Jako náhradní rodiče můžete v dobré snaze pomoci dítěti udělat i chyby. Rychle upozorujete, že například vaše pětileté dítě nepozná barvy, neumí napočítat ani do tří, plete si oko s uchem, jeho řeč je nesrozumitelná... a za rok má jít do školy. S dobrým úmyslem a optimismem začnete používat své pedagogické schopnosti. Naučíte ho alespoň základní barvy nebo ukázat na prstech kolik je mu let. Děláte to týden, dva, měsíc... a nic. Ztrácíte optimismus, trpělivost a kladete si otázku, co z něho bude. Postupně začnete být nervózní, vždyť jste mu to nejméně stokrát vysvětlili a nic z toho nepochytilo. Dítě začíná být také nervózní, z vašich otázek o barvách a letech má stres, vy ztrácíte sebedůvěru... Problém není v tom, že vy jste špatní rodiče, nemáte pedagogické schopnosti, ani v tom, že vaše dítě je „hloupé“. Dítě, které se narodí v rodině, má v prvních měsících a letech čas na to, aby se naučilo, kdo je kdo, kdo co dělá, a hlavně: že toto jsou „moji lidé“ – vznikne připoutání. Odborníci tvrdí, že o těchto věcech se dítě ujišťuje tři až pět let. Dítě vyrůstající v rodině od narození si vůbec nemusí klást otázky, kdo jsou „moji lidé“, kde je „moje doma“, do kdy tu budu moci zůstat, mají mě tito lidé skutečně rádi? V té době ho nikdo „neotravuje“ s barvami, čísly a podobně, všechno se naučí přirozeně, jako kdyby se to na ně samo lepilo. Takže, v čem je tedy problém? Dítě, které k vám přišlo, jako kdyby se u vás znovu narodilo, potřebuje čas, aby porozumělo základním vztahům a pravidlům vaší rodiny a života vůbec. Pokud nemá zodpovězené základní otázky, například, že patří k vám, že se může cítit bezpečně, že vám může důvěřovat, není schopné učit se barvy, čísla... není schopné vnímat. Jednoduše potřebuje čas. Když mu po konzultaci s psychologem odložíte školní docházku o rok, nic neztratí. Nejlepší, co můžete udělat pro své dítě, je to, že ho budete milovat a přitom s ním půjdete na nákup, pak s ním uvaříte oběd, uklidíte s ním byt... a o tom všem si s ním budete povídat. Možná sice až za rok, ale samo od sebe, bez vašeho zkoušení, začne používat barvy, čísla apod. Například vám poví, že chce to červené a ne zelené jablíčko a když potkáte sousedku, řekne, že až půjde v září do školy, bude mu už sedm let.

C. Jak to vidí vaše okolí

Fakt, že vaše rodičovství je náhradní a dítě jste nezplodili a neporodili, je neměnný. I když se budete snažit ho všelijak maskovat, zůstane nesporný. Když ho vy rodiče přijmete jako něco přirozeného, dítě to též bude považovat za přirozené a spolu to dokážete i vašemu okolí. Znamý český psycholog profesor Zdeněk Matějček říká: Dítě považuje za svého rodiče toho, kdo se o něho skutečně stará, ne toho, kdo ho zplodil a porodil.

Reakce širší rodiny

Mínění širší rodiny je pro nás velmi důležité a citlivě na ně reagujeme. Tak jako vy, i vaše širší rodina si potřebuje na novou situaci zvyknout a potřebuje také na to svůj čas. Poskytněte jim dostatek přiměřených informací, odpovězte na jejich otázky. Pokud se vy budete v nové situaci chovat přirozeně, tak ti, kteří vás možná od toho kroku odrazovali, budou mít možnost přijmout vaše dítě do rodiny a změnit svoje názory.

Reakce sousedů, známých a přátel

Pokud máte možnost říci lidem ve svém okolí, že jste přijali dítě, případně nějakou podrobnost k tomu (podle uvážení), udělejte to. Předejdete tak různým spekulacím, pomlouvám a když „každý zázrak trvá týden, maximálně sedm dní“, časem to i oni budou považovat za přirozenější. Máte tak možnost ovlivnit postoj vašeho okolí vůči náhradnímu rodičovství, a možná někdo z nich, kdo doteď neměl odvalu, se na vás obrátí s otázkou, co má dělat, kdyby si i on chtěl vzít opuštěné dítě. Je důležité, nakolik jste se svým náhradním rodičovstvím vyrovnali vy. Tak jako vy jste potřebovali čas, abyste celou situaci zpracovali, tak je to i s vaším okolím – dejte mu čas.

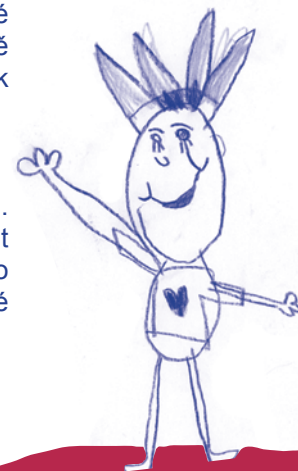
Reakce školy

Možná si pamatujete příjemné zážitky ze školy, ale i krušné chvíle, které vám připravili spolužáci a učitelé. Dítě tráví ve škole velkou část dne a mínění školy o něm je pro ně důležité. My rodiče sice věnujeme velkou pozornost škole, ale většinou jen otázce prospěchu, domácích úkolů, případně zareagujeme, když dítě něco ve škole vyvede. To, jak se dítě ve škole cítí, jestli tam chodí rádo, jestli tam má kamarády, nám už většinou uniká. Ve vaší situaci náhradního rodičovství byste měli s dítětem hodně komunikovat o jeho pocitech ze školy a zároveň být se školou v aktivním kontaktu. Jestliže se vaše dítě jmenuje jinak (v případě pěstounské péče) nebo má jinou barvu pleti, je dobré dohodnout se na začátku s učitelkou, co řekne před celou třídou a co ne. V praxi se stává, že učitel, který není o otázce náhradního rodičovství informován, nepřistupuje k takovému dítěti přiměřeně a například podceňuje jeho schopnosti, nebo naopak mu poskytuje protekci, což také není pro dítě dobré. Když chce dítě používat vaše příjmení, je dobré dohodnout se se školou, aby mu to bylo umožněno například na sešitech, při běžném oslovení a podobně, samozřejmě na vysvědčení to možné není.

Pokud jde o adopci, která není snadno rozeznatelná od biologického rodičovství, po zvážení je také dobré, když o tom bude vědět třídní učitel a ředitel školy, aby v případě potřeby uměli přiměřeně zareagovat a dítě hájit před spolužáky. Na toto téma vydal Návrat samostatnou publikaci Školák v náhradnej rodine (Sládeková, 2005).

Co na to spolucestující v autobusu

Problém může jistě vzniknout jen v případě, že jiný etnický původ vašeho dítěte je zřejmý na pohled. Zde nemáte možnost cokoli vysvětlovat a vést nějaké řeči. Máte možnost potvrdit vaši sounáležitost tím, že se na dítě usmějete, přivinete ho k sobě a pohládíte. Nepříjemná poznámka spolucestujícího bolí ještě dlouho poté, co vystoupíte z autobusu. Bohužel, my všichni máme sklon považovat vše jiné za divné a odsoudit to. Láska dítěte k rodiči však tento problém nezná.

Projevy dítěte během adaptace a co s nimi

V předešlé části jsme hovořili, co všechno si může dítě nést ve svém „batůžku“, co může prožívat a co můžeme prožívat my jako novopečení rodiče. Teď bychom rádi připomněli některé typy chování dětí během adaptace a jak byste na ně mohli reagovat vy (podle Jayne E. Schooler: Adopcia – vztah založený na slube, Návrat domov, 1999). Důležité je uvědomit si, že **jde o obranné mechanismy dětí, které si nezbytně vytvořily proto, aby přežily v traumatickém a nepodnětném prostředí. Tedy jsou to podvědomé reakce, za které dítě nemůže.** K tomuto tématu doporučujeme přečíst si velmi dobrou knihu C. Archerové: Dítě v náhradní rodině, Portál, 2001.

Uzavření se do sebe a odmítavé chování

„Miriam nevěděla, co si má s hračkou počít, neuměla si ani minutu sama hrát a nejradši ležela na zemi s palcem v puse.“

„Náš Petr byl jako robot, udělal vše podle našich pokynů, a když žádný nedostal, seděl a kýval se. Nedokázali jsme rozpoznat, co prožívá, jestli mu chutná uvařené jídlo. Cítili jsme se odmítaní, připadalo nám, že nás považuje za úplně cizí lidi.“

Každý z nás prožije v životě několik odmítnutí – a odmítnutí bolí. Musíme se s tím vyrovnat, musíme to zpracovat. Vaše dítě pravděpodobně přežilo během svých několika let víc odmítnutí než my dospělí. A tak si raději drží odstup od lidí, kteří by ho mohli znovu odmítnout. Proto zůstává uzavřené, neprojevuje žádné city. U některých dětí uzavření se do sebe znamená dokonce zlost obrácenou dovnitř.

Co může udělat rodič?

Vašemu dítěti můžete pomoci překonat jeho odmítání tím, že:

- mu budete všemi možnými způsoby vyjadřovat lásku;
- budete posilovat jeho sebeúctu tím, že ho budete chválit, oceňovat a povzbuzovat;
- nebudete ho do ničeho nutit a budete vůči němu trpěliví.

Dalo by se říct, že dítě, které prožilo zklamání, je jako uzavřený květ, který se chrání před nečasem. Pokud bychom rukama začali roztahovat jeho lupínky, abychom viděli, co je v něm, asi bychom ho poškodili. Rozvinout se může jen pokud okolo něho bude klid, bude mít dostatek vláhy a slunečního tepla, a to vše dostatečně dlouhý čas.

Pro Milana, adoptivního otce, bylo těžké, když jeho syn nijak reagoval na jeho příchod z práce. Byl zvyklý, že se mu ostatní děti vrhly do náručí. Cítil se odmítnutý a prožíval zklamání. Netušil, že jeho adoptivní syn má špatné vzpomínky na vlastního otce, který ho zneužíval, byl násilnický a nepředvídatelný. Podvědomě se bránil vztahu s někým, kdo mu vlastního otce připomínal. Milan mluvil s jinými rodiči, kteří prožili podobné situace, a to jej povzbudilo ke změnám v chování vůči svému synovi. Přestal si brát jeho chování osobně a začal být pozitivní, trpělivý a pozorný. Spolu s manželkou syna ukládal do postele, hrál si s ním, poprosil ho např., aby mu při opravě rozbité skříňky podržel šroubovák apod. Po nějaké době byli schopni spolu trávit část dne, a když se vracel z práce, syn ho vyhlížel z okna.

Dělání si zásob jídla

„Hltání jídla až k nevolnosti, polykání celých nerozžvýkaných kusů, ukrutná nenasytnost, záchvaty zuřivosti a agrese, když jsme mu jídlo sebrali – to byly projevy jeho citového hladu a touhy po lásce.“

„Pravidelně, když jsem stlala Lukášovi postel, našla jsem pod jeho polštářem kůrku chleba, kousek koláče, sušenky...“

Děti z dětského domova nebo ze sociálně slabé rodiny žijí v nejistotě, jestli budou mít jídlo i zítra. V prostředí, kde existuje boj o přežití, platí: co mám v žaludku, to mi nikdo nevezme, co nestačím sníst, je třeba dobře schovat. Takové chování je typické i pro děti, které trpěly emocionálně, tedy nebyla naplněna jejich potřeba po blízké milující osobě. Odborníci říkají, že tyto děti v sobě mají chronickou prázdnotu. Dělání si zásob a hltání jídla je podvědomá reakce na hroznou, nevysvětlitelnou prázdnotu v nitru.

Co může udělat rodič?

Povzbudivé pro vás může být to, že takové chování časem pomine. Není dobré reagovat přehnaně a věnovat tomu moc velkou pozornost. Je dobré dítě opakovaně ujistit, že jídla bude dost i napříště a dopřát mu hodně projevů přízně. Zřejmě nejúčinněji vyplníte jeho prázdnotu tělesným kontaktem – skrze objetí, hlazení, polibky a různé hry spojené se vzájemným dotykem. Jedním z řešení je dát dítěti, kromě pravidelné stravy, batůžek se zdravým jídlem (mrkev, jablko, pečivo, ...), který bude nosit stále s sebou. Dá mu to pocit jistoty, jídlo nemusí schovávat. A jednou ten batůžek nechá doma, protože už nebude potřebovat takovou berličku.

Agresivní chování

„Zpočátku nás pozoroval se zakrytýma očima. Co nám však nahánělo strach, bylo to, že se několikrát denně postavil 3–4 metry před stěnu, sklonil hlavu jako býk ve španělské aréně a běžel opakovaně proti zdi. Mysleli jsme, že ji prorazí – tak silný to byl náraz.“

„Byli jsme zoufalí, když několikrát denně dostal Tomáš záchvaty zuřivosti. Nedovolil nám, abychom se k němu přiblížili.“

Takové sebepoškozující projevy svědčí o pravděpodobném týrání dítěte. Možná je to jeho jediný způsob, jak vyjádřit své pocity, strach, hněv. Zřejmě nedokáže popsat slovy, nebo jinak přiměřeně, že se cítí špatně. Děti, na které nikdo nemluvil, nečetl jim pohádky, nezpíval a neodpovídal na jejich stokrát opakované „proč?“ neumějí říci „mám hlad, těším se, to mi nechutná...“, nerozpláčou se, když si poraní koleno, a neusmějí se, když dostanou čokoládu. Odkud by věděly, že to mohou a jak je to třeba. Ale dítě potřebuje vyjádřit, co cítí, a proto to vyjádří tak, jak umí – agresivitou vůči okolí a sobě.

Co může udělat rodič?

Takové chování dítěte vyvolává v rodičích pocit bezmocnosti, zoufalství a neschopnosti dítěti pomoci. I když takové chování působí přímo chorobně, rádi bychom vás ujistili o dvou věcech:

- na základě toho, co dítě prožilo, je to přirozená reakce;
- je to dočasné a odstranitelné chování, ne však za tři dny.

Důležité je vědět, že to chce čas, hodně času, aby se něco při tomto druhu chování změnilo. Poradte se s odborníkem, protože jestli bylo dítě týrané, potřebuje i odbornou pomoc. Věnujte dítěti čas a pozornost, samozřejmě snažte se omezit možnost jeho zranění. Oceňujte ho, chvalte a těšte se spolu ze všeho pěkného a příjemného.

Děti s agresivním chováním obráceným navenek nebo vůči sobě mají zpravidla nízké sebevědomí, silné pocity viny a nevěří, že je někdo může mít skutečně rád. Myslí si, že nejsou nikdy dost dobré a že si nezaslouží, aby je měl někdo rád. Fyzické projevy lásky a tělesný kontakt jsou pro tyto děti důležité, i když je zpočátku mohou odmítat.

Lhaní, krádeže a opožděná geneze svědomí

„Naše osmiletá Janka byla u nás už víc než půl roku a neustále lhala. Lhala, když něco vyvedla, ale i tehdy, když to nemělo význam a my tomu nerozuměli.“

Tento problém se týká spíše starších dětí, ale vyskytuje se i u menších dětí. Lhaní a krádež u dětí vznikají často jako reakce na chaotické prostředí a neuspořádaný způsob života. Možná to byl pro ně jediný způsob, jak žít a přežít. Možná za to byly dokonce oceňované. Lhaní je obranný prostředek a způsob, jak se vyhnout trestu a ponížení. U některých dětí ani nejde o klasické lhaní. Pokud žily v prostředí, kde smysl pro pravdu a osobní vlastnictví neměly hodnotu, lhaní se pro ně stalo zvykem, prostě něčím úplně běžným. Geneze svědomí může být opožděná. Možná se jim dokonce plete skutečný život s touhami a fantazií.

Co může udělat rodič?

Jako rodiče se pravděpodobně dost rychle dopracujete k pocitu zoufalství, protože očekávané rychlé odstranění problému se nedostaví. Je dobré se vyvarovat tvrdých trestů a na druhé straně být zásadový vůči dítěti a hlavně sobě. Dítě si potřebuje ujasnit, co platí, co je správné – oceňované a co se považuje za nepřiměřené. Je nesmírně důležité, abyste si stáli za slovem, abyste splnili sliby. Dítě si nezapamatuje všechno to, co mu řeknete, ale určitě si zapamatuje to, co uděláte.

Je důležité uvědomit si, že tu jde především o mluvení „své pravdy“ než o klasické lhaní. Dítě, které lže a krade, si pravděpodobně neuvědomuje důsledky svých činů. Proto je dobré, aby například vrátilo ukradenou věc tam, kam patří, a přijalo trest, který za to náleží (v obchodě či ve škole). Pokud pro vás bude těžké tomu přihlížet, dítě by ve vás mělo cítit oporu, že za ním stojíte. Když budete spolu s dítětem hledat způsob nápravy daného přečinu, dítě potom lépe ponese důsledky a přispěje to k přeměně jeho charakteru.

Rodiče mají často tendenci ptát se dětí, proč lžou. Ony to však nemusí vědět, jednoduše mluví „svou pravdu“, protože jim to možná přinášelo nějaký užitek a snad si na to i zvykly. Jako rodiče máte možnost vytvořit takové prostředí, ve kterém se děti učí, že je bezpečné a správné mluvit pravdu. Měli byste děti pochválit i za drobnou upřímnost a pravdomluvnost. Při tom všem je nevyhnutelná spolupráce s odborníkem. Také vám může velmi pomoci kontakt s jinými náhradními rodiči, kteří tím už prošli.

Slabý oční kontakt

„Měli jsme pocit, že ji dotyky přímo bolí. Oční kontakt s námi vůbec nenavazovala. A i přes naši úpornou snahu věnovat jí soustředěnou pozornost jsme se z její strany neseťkali s žádným zájmem.“

Hledět při rozhovoru z očí do očí je někdy těžké i pro některé dospělé. Dítě (i dospělý), které není schopné očního kontaktu, pravděpodobně prožívá vnitřní nejistotu, nízkou sebeúctu, pocit nedůvěry. Odborníci tvrdí, že jediné okamžiky, kdy jsou tito lidé schopni dobrého očního kontaktu, nastanou tehdy, když jsou velmi rozčilení, něco chtějí nebo se chovají manipulativně.

Co může udělat rodič?

Než se vám vaše dítě zadívá do očí, asi to chvíli potrvá. Pocit důvěry a bezpečí ve vaší přítomnosti tomu velmi pomůže. Když mu věnujete pozornost, krmíte ho, něco mu vyprávíte, měli byste se na ně i dívat, občas ho pohladit. Měli byste s ním komunikovat všestranně. Pokud je dítě malé a vy ho krmíte, můžete ho učit očnímu kontaktu i tím, že mu dáte první lžičku do úst, až když se („kuk“) na vás podívá. Nebo když je dítě větší, žádanou věc mu dáte, až když se vaše pohledy setkají.

Neselektivní náklonnost k lidem

„... větší problémy jsme měli s jeho vztahem k ostatním lidem. Vůbec nedělal rozdíly mezi cizími lidmi a námi. Jednou ho dokonce chtěl jeden neznámý pán odvést z dětského hřiště a náš adoptovaný syn šel klidně s ním.“

Je to chování typické pro děti, které neměly možnost se k někomu připojovat, nebo se vytvořené pouto přetrhlo.

Když zastavíte autem před dětským domovem a vyběhnou z něho nějaké děti, je téměř pravidlem, že se vás zeptají: „Pro koho jste přišli?“ Děti z dětského domova jsou zvyklé, že se u nich stále střídají jiní lidé, zvykly si cizích lidí se nebát. Ale to není přirozené chování dětí. Tyto rychlé vztahy nenaplnují jejich základní potřeby a dítě ztrácí pud sebezáchovy. Pro dítě je přirozené přimknout se k někomu, kdo se o ně stará (příčemž nezáleží, jestli je to muž nebo žena, kolik je mu let nebo jestli jsou příbuzní) a rozlišovat – toto jsou „moji lidé“ a toto jsou cizí, před těmi cizími je třeba mít respekt.

Toto dítě však touží po vztazích, objetí, lidském teple, a tak využije každé příležitosti, i když jen nakrátko.

Co může udělat rodič?

I v tomto případě platí, že to potrvá jistou dobu, než nabude jistoty, důvěry atd. Procesu adaptace dítěte na vás rodiče – tátu a mámu – prospěje, když zůstane jeden z rodičů doma s dítětem nějakou dobu (například pár měsíců). Mateřské školce a většinu množství opatrovníků se v prvním období po příchodu dítěte snažte vyhnout. Je dokonce dobré omezit návštěvy přátel a rodiny. Když se chcete s někým setkat, pozvěte ho raději k vám, vaše dítě tak lépe porozumí, že „moji lidé a moje doma“ zůstalo a ti druzí přišli a odešli.

A jiné

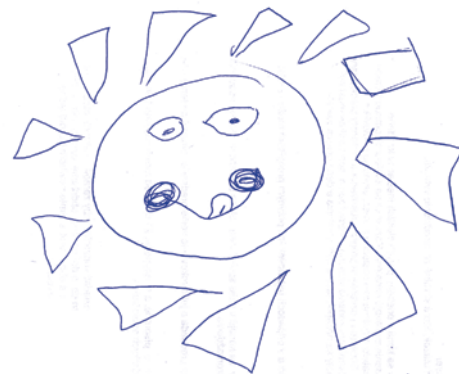
„Už hodně let vychováváme tyto děti. U více než stovky z nich jsme museli konstatovat, že ve dvou letech neumějí chodit, správně stát, jíst tuhou stravu, přirozenému pohybu a hře se musí teprve učit. Jsou bez vztahu... Neumějí se smát ani plakat, jen křičet, v celém svém vývoji jsou velmi opožděné...“ (výrok ředitele jednoho dětského domova).

Zmíníme ještě některé projevy tzv. deprivovaných dětí, se kterými se můžete setkat: poruchy spánku, pomočování, cucání prstů, kývání se ze strany na stranu, sobectví, přehnaná touha vlastnit, předčasné sexuální projevy, slabá schopnost soustředit se, nečinnost, slabá vůle, nepřízpůsobivost, vzdor... Zní to hrozně, že?

Co může udělat rodič?

Při všech těchto projevech platí, co jsme už zmínili: hodně lásky a trpělivosti, a to dost dlouhou dobu. Můžete si být jisti, že nebudete první ani poslední, kdo to zvládne. Vyhledejte „spolubojovníky“, jiné náhradní rodiče, pomůže vám to. Nebojte se konzultovat vše s odborníkem.

„... ale právě tyto děti potřebují člověka, který by je přijal.“

O JINAKOSTI

Když má dítě jinou barvu pleti než rodič (Kapitola je věnovaná zejména Neromům, kteří přijali romské dítě.)

*Ko kamel ča pes, na džanel s'od bacht.
(Kdo má rád jen sebe, neví, co je štěstí.)*

*Savoro, so keres, lačo the nalačo, avel ke tute pale.
(Vše, co děláš, dobré nebo špatné, se vrátí zpět k tobě.)*

*Barvalo hin oda, ko džanel te del le jilestar.
(Bohatý je ten, kdo umí od srdce rozdávat.)*

*Sako manuš hin aver, aľe manuša sam savore.
(Každý člověk je jiný, ale všichni jsme lidé.)*

*Te man kames paťiv te del, de man paat'iv sar Romeske, te na, de man smirom.
(Když mi chceš vyjádřit úctu, dej mi ji jako Romovi, a když ne, tak mi dej pokoj.)*

Jak vnímáme romský původ našeho dítěte

Je dobré, abyste se zamysleli nad tím, jak vnímáte romský původ vašeho dítěte, dřív než budete přinuceni okolnostmi nějakým způsobem reagovat.

Vaše dítě bude vystavené zvýšené pozornosti okolí – s tím musíte počítat, a to zejména ze dvou důvodů:

- pro samotný fakt, že je Rom (tím víc, čím víc je to na první pohled patrné);
- pro tu zvláštnost, že romské dítě vychovává neromská rodina a pohybuje se téměř výlučně v neromském prostředí.

Tím, že vaše dítě bude vystavené pravděpodobně až nepřiměřenému zájmu – budete tomu vystaveni i vy jako zvláštní lidé, kteří se dobrovolně rozhodli „mít něco“ osobního s Romy.

Kromě jiného potřebujete vyzbrojit sebe i vaše dítě velkou dávkou odhodlání čelit mnohokrát i zesměšňování nebo hloupým vtipům na adresu Romů. Zkuste si nevšímat takových vtipů a poznámek okolí a dejte nějakým způsobem najevo vašemu dítěti, že jste při něm.

Abyste dítěti mohli pomoci vyrovnat se s jeho etnickou příslušností, je nevyhnutelné, abyste si nejprve sami ujasnili, co chcete vašemu dítěti zprostředkovat. Každý, kdo si vzal do náhradní rodinné péče dítě romského původu, udělal už velmi vážný krok v ochotě porozumět člověku jiného etnického původu, což v naší kultuře není běžné.

Vaše dítě vy cítí především **váš postoj k Romům**. Právě to bude to první, co vašemu dítěti odevzdáte.

Slovensko a Romové (a jak je to jinde ve světě)

Doba minulého režimu byla dobou izolace od světa, kde je běžné spolužití lidí různých národností a ras. A tak se mnohdy stávalo, že např. černochoři či zahalená muslimská žena vzbuzovali u nás na ulici nepřiměřenou pozornost. Nejsme zvyklí přijímat jinou kulturu a považovat ji za stejně dobrou, jako je ta naše. Romové s námi žijí dlouho, ale byli vždy tak nápadně odlišní, že jsme měli problém je přijmout.

Není cílem této úvahy rozebírat, proč tomu tak bylo, kde se stala chyba nebo kdo je za to zodpovědný. Zaměřujeme se spíše na to, jak budeme řešit současný stav. Vycházejme z toho, co budeme dělat tady a teď.

Problém je v tom, že nejen my, bílí, „gadžové“, máme většinou problém akceptovat Romy, ale ani Romové sami často nemají pozitivní etnické povědomí, tzn. nechtějí být Romy, protože to vyvolává pohrdání ze strany okolí.

Charakteristika romské populace – aneb kdo jsou Romové

Co je dobré vědět a s čím je třeba se vyrovnat – co je zapsané hluboko v duši vašeho romského dítěte, nakolik ho to ovlivňuje a bude ovlivňovat po celý jeho život, jak a v čem mu můžete být nápomocni při formování jeho identity – to jsou některé otázky, které vás možná napadnou při pohledu na romské dítě.

To, v čem jsou Romové jiní, je těžké charakterizovat. Není dostupný žádný vědecký výzkum, který by přesně popsal, jací jsou Romové, v čem se odlišují od Neromů.

Mezi námi je vžitá představa, že jsou temperamentní, hluční a agresivní, více či méně se odlišují v oblékání, děti mají problémy ve škole a dospělí v zaměstnání, mají rádi hudbu, písničky, tanec, mají hodně dětí, dost jich bydlí na malém prostoru,

je mezi nimi rozšířená kriminalita, mnozí se umí přizpůsobit nebo i vytěžit ze situace atd. Proto, abychom jim mohli lépe porozumět, je dobré vědět o nich více. V další části se proto zamyslíme na jejich historiích, životním stylem a hodnotami, nad jejich kulturou a folklorem.

Romové se odlišují od nás i proto, že měli odlišný historický vývoj

Pravlastí romského národa je Indie, odkud se Romové roztousili po celé Evropě. V minulých staletích procházeli mnohými zeměmi.

Od toho, jak je ve které zemi přijali, závisel jejich holý život. Zakusili vše – fyzickou likvidaci, masové vyhazování, vyloučení ze společnosti a různé způsoby ponižování. U nás je nejznámější způsob vyrovnání se s romskou otázkou snaha o asimilaci – čili přizpůsobení se většině. (Tato myšlenka byla povýšená v minulém období na státní politiku.) Ale ani tyto snahy neřeší problémy spolužití Romů a Neromů. Příkladem jejich „nepřizpůsobivosti“ může být u nás například vysoké procento romských dětí v dětských domovech.

Romové prošli nepřejícím historickým vývojem, a to vše zanechalo na jejich národě stopy.

Romové mají svérázný životní styl a hodnoty

Jejich **životní styl** charakterizuje: rodinný život, každodenní hospodaření, práce na černo, život v přítomnosti, rozdílnost dialektů a solidarita.

Jen co se však ocitnou ve společnosti, která je chce asimilovat, stávají se tyto prvky jejich vlastní slabinou, protože většinové obyvatelstvo představuje vlastnosti opačného charakteru: individualismus, kapitalizace, plánování, potřeba usadit se, uniformita, soutěživost, závislost atd.

Mluvit o **hodnotách** celého národa vždy představuje riziko, neboť dochází k určitému zjednodušení a možná i subjektivismu.

Na druhé straně se však většina příslušníků etnických společenství v něčem přece jen projevuje podobně, což souvisí zejména s tím, že měli osobitou, společnou historii, a to až do tohoto okamžiku.

Na prvním místě v tradičním systému hodnot Romů je rodina – „famelija“. Romská famelija je příbuzenská pospolitost v rozsahu třech až pěti generací. Zatímco se famelija rozprostírá do šířky, další důležitý pojem „fajta“ čili rod zdůrazňuje vertikální linii – rod po otci a rod po matce.

Příbuzenské vztahy byly doslova posvátné a jejich udržování bylo tou nejvyšší hodnotou. V tradiční romské rodině měl každý její člen přesně vymezené postavení s jasně formulovanými právy a povinnostmi. Funkce muže a ženy jsou odlišné, nezaměnitelné a vzájemně se doplňují. Děti mají v rodině důležité místo. Chrání a vychovává je celá široká rodina a hodně brzy jsou samostatné a schopné konat na vlastní pěst. Chlapci pracují s otcem a děvčata pomáhají matce v domácnosti. Rodiče vychovávají jen nejstarší děti, výchovu mladších sourozenců přebírají odrostlejší děti.

Romové mají vlastní kulturu

Současní Romové mají bohaté dědictví v romském folkloru. Romský folklor se dělí na hudební, písňový, taneční a slovesný. Protože v minulosti žili Romové v izolaci, sehrával folklor v jejich životě důležitou úlohu.

Romský folklor se zachoval do dnešních dnů zejména díky ústnímu podání.

Romský folklor se snaží v současnosti oživit soubory taneční, pěvecké nebo divadelní.

Romové mají vlastní romský jazyk. Protože jejich jazyk v každé zemi přebírá prvky jazyka majoritní společnosti, existuje v mnohých dialektech. Přesto se Romové i z různých zemí navzájem dohovoří. Zejména v poslední době vychází v romské řeči literatura pro dospělé i děti, taktéž noviny a časopisy. Současná romská umělecká tvorba navazuje na romský folklor.

Bohatství romské kultury se projevuje i v kultuře ducha. V tradičních zvycích a rituálech se odrážejí jejich svérázné představy o životě. Patří sem například zvyky při narození dítěte, při svatbě, při úmrtí. Můžeme sem zařadit i lidovou moudrost v příslovích, kterými je protkán jejich každodenní život.

Z vícero romských autorů vzpomeňme alespoň ty, kteří tvoří pro děti – Elena Lacková, Dezider Banga, Ján Berky-Luborecký, József Ravasz.

Kromě spisovatelů jsou v řadách Romů mnozí vynikající hudebníci, řezbáři, ale i právníci, lékaři, kněží, vynikající sportovci (i mistři světa v kulturistice a v boxu), starostové obcí, ... Mnozí Romové dosáhli úspěchů, které byly uznané majoritní společností.

Jak můžete pomoci romskému dítěti při formování jeho identity

Pro vaše dítě je životně důležité, aby vyrůstalo v prostředí lásky a akceptace. Cílem je, aby romské dítě, které u vás vyrůstá, bylo co nejvíce „vaším“ dítětem – aby mezi vámi nastal vztah „připoutání“.

Vaše dítě potřebuje mít ujasněné prožívání sebe sama – „kdo jsem“ a být se sebou spokojené.

Protože všichni mají mít zabezpečené právo svobodně rozhodovat o své etnické příslušnosti, i vaše dítě má mít svobodu volby být (nebo zůstat) Romem. Romem se vším tím, čím je – s odlišnou barvou tváře, charakteristickým vnitřním prožíváním, s citlivou duší, s láskou k hudbě a k tanci...

My sami sebe předělat nemůžeme, nemůžeme se stát Romy, ani kdybychom chtěli. Můžeme však vynaložit úsilí a snažit se porozumět jinakosti, abychom mohli provázet naše dítě v procesu ujasňování si otázky „kdo jsem“.

Prvním předpokladem na této cestě je, že vaše dítě bude znát své kořeny. Kořeny – to je minulost, to jsou jeho předkové. Člověk bez minulosti nemá ani budoucnost. Dítě potřebuje ke svému životu, aby mu náhradní rodiče zprostředkovali dobrý obraz o jeho rodičích, aby mohlo být hrdé na svoje předky.

Navzdory dobré přípravě přijdou vždy znovu okamžiky, kdy si bude dítě bolestně uvědomovat svou odlišnost. Chtělo by se ztotožnit se svými novými rodiči, integrovat se do okolního světa, ale jediný pohled do zrcadla ho může znejistit, jakkoliv pečlivě jste budovali jeho sebevědomí.

Musíte mu vždy znovu a znovu na každém věkovém stupni a přiměřeně k jeho vzrůstajícímu chápání pomoci zpracovat jeho problém.

Může se stát, že vaše dítě bude „špatné“ i přes vaši snahu a vy budete mít sklon přepisovat to jeho etnické příslušnosti. Vaše dítě nemá větší předpoklady být špatné jako kdokoliv z nás. Má však nevýhodu proti nám v tom, že naše životní podmínky jsou víc stavěné pro nás, bílé, než pro děti přírody (nebo v tom, že jsme si naše životní podmínky budovali sami pro sebe, podle našich potřeb a nebyli jsme nuceni stále se přizpůsobovat většině).

A proto musí dítě vynaložit o to větší úsilí být „dobré“ (pro naši radost) a zároveň být spokojené samo se sebou a s tím, jak žije.

SHRNUTÍ na závěr aneb co můžeme konkrétně udělat

1. Zajímat se o historii Romů nejen proto, abyste věděli víc, ale i proto, abyste byli schopni odevzdat tyto vědomosti dítěti.
2. Zajímat se o současné dění týkající se Romů, protože to vše souvisí s přítomností, ale i s budoucností vašeho dítěte.
3. Seznámit se a udržovat vztahy s romskou rodinou v okolí a umožnit též vašemu dítěti setkávat se s nimi. Je pro vaše dítě důležité, aby mělo pozitivní vzor – Roma, se kterým se může pozitivně identifikovat.
4. Podpořit ve vašem dítěti zájem o romskou kulturu – o romský folklor, číst mu romské pohádky, kdyby se chtělo učit romsky, učit se s ním. Pomůžete jemu, ale i sobě rozšířit si duševní obzor.

Doporučená literatura pro děti:

Banga, Dezider: Čierny vlas. Východoslovenské vydavateľstvo, Košice 1969.

Berky-Luborecký, Ján: Sny o šťastí. Štúdio -dd-, Bratislava 1994.

Genibarica (doplňkové čtení pro žáky ZŠ). Goldpres publishers, Bratislava 1993.

Lacková, Elena: Rómske rozprávky. Východoslovenské vydavateľstvo, Košice 1992.

Vargová, Bohuslava: Rómčatá a Rómčence. Katedra rómskej kultúry Vysokiej školy pedagogickej, Nitra 1992.

Časopisy:

Luluďi (Kvietok) – časopis pro nejmenší romské děti (měsíčník), vydává Romani kultúra, vedoucí redaktor Dezider Banga, adresa redakce: Štúrova 3, 812 95 Bratislava.

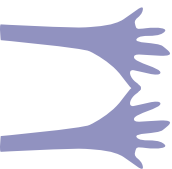
Jiná doporučená literatura:

Neznámi Rómovia (sestavil Arne B. Mann). ISTER SCIENCE PRESS, Bratislava 1992.

Hübschmanová, Milena: Můžeme se domluvit (Šaj pes dovakeras). PF UP Olomouc, Olomouc 1993.

Říčan, Pavel: S Romy žít budeme – jde o to jak. Portál, Praha 1998.

KDYŽ LÁSKA NESTAČÍ

Čím dříve vyhledáme pomoc, tím lépe

Jedna mladá žena pracovala v bavlnářském provozu, kde byla na práci v uvedené oblasti vyškolená. Přesto ji vedoucí směny upozornil, že pletací stroje, na kterých bude pracovat, jsou dost komplikované a že ho má hned zavolat, kdyby vznikl jakýkoli zádrhel. Žena začala pracovat a po nějaké době vznikl na pletacím stroji problém. Zpočátku to vypadalo nevině. Mladá žena se rozhodla, že vzniklý problém zvládne sama a vedoucího nezavolala. Rychle běžící stovky nití se však postupně zcela zamotaly, až museli stroj vypnout. Nešťastná žena horlivě vysvětlovala vedoucímu, že to chtěla zvládnout sama a proto ho nevolala. „Stačilo, kdybyste mě zavolala hned na začátku. Teď je škoda mnohem větší,“ upozorňoval vedoucí novou zaměstnankyni.

Tento příklad ze života jsme uvedli jako ilustraci.

V životě každého člověka se vyskytnou problémy, se kterými potřebuje poradit, které není schopný zvládnout sám. Možná se i vy dostanete do těžké, z vašeho pohledu neřešitelné situace. Rádi bychom vás povzbudili, abyste se v takových situacích nezdráhali vyhledat odbornou pomoc. Čím dříve to uděláte, tím méně škod to ve vaší rodině může napáchat. Situace, kdy k příslušnému odborníkovi přijde náhradní rodič, který je už rozhodnutý „vrátit“ dítě zpátky do domova, bývá často neřešitelná. A řešení, kdy náhradní rodiče „vrátí“ dítě do domova, je pro dítě doslova zničující.

V naší zemi však není obvyklé, aby lidé vyhledávali pomoc psychologa, sociálního pracovníka a jiných odborníků. Musíme otevřeně říci, že čím menší město, tím je tato skutečnost zjevnější. Jako bychom se báli, co o tom řeknou ti druzí, co si budou o nás myslet.

Tento začarovaný kruh však musíme postupně přerušit – pro dobro našich dětí a pro budování zdravých vztahů v našich rodinách.

Kam se tedy můžete v případě potřeby obrátit?

Ve více městech na Slovensku existují Referáty poradensko-psychologických služeb při úřadech práce, sociálních věcí a rodiny, kde můžete získat pomoc v případě vztahových problémů s dítětem i jiných problémů. Případně vás odborníci nasměrují na kolegy v pedagogicko-psychologických poradnách, které pracují s dětmi.

Návrat, občanské sdružení, provozuje poradenská centra Návrat, která se specializují na oblast náhradní rodinné péče, kde najdete pomoc a poradenství. V nabídce Návratu jsou i speciální programy na budování připoutání mezi dítětem a jeho novým rodičem, jako například masáže dětí – dotyková terapie. Aktuální informace o regionálních možnostech pomoci a poradenství Vám rádi poskytneme na uvedených telefonních a mailových kontaktech (více zadní strana obálky).

Návrat, o. s.

Šancová 42

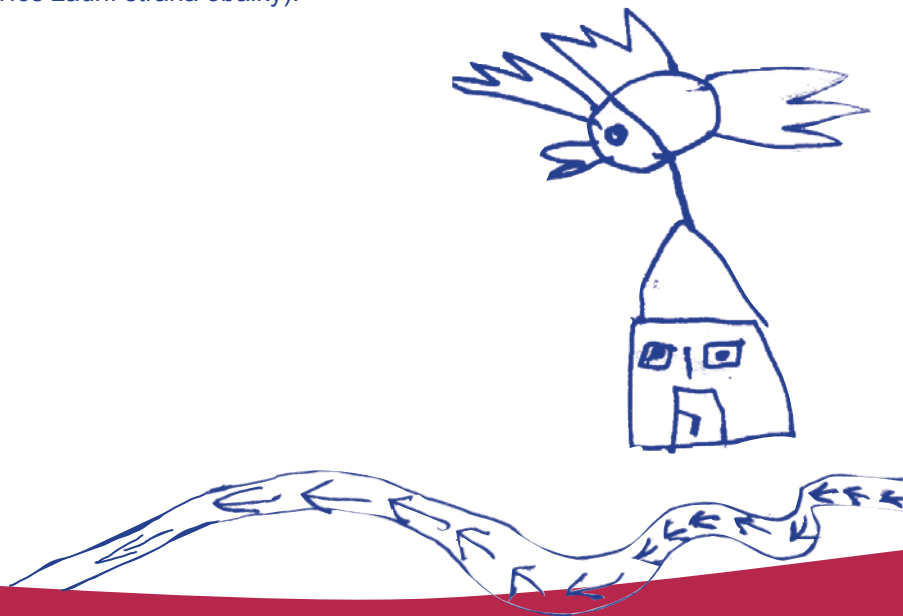
811 05 Bratislava

tel./fax: +421 252 499 276; tel.: +421 252 444 361

Infolinka nejen o adopci: +421 907 808 080

navrat@changenet.sk

www.navrat.sk; www.adopcia.sk

Co byste si mohli přečíst

Andersonová, J., Fischgrundová, S., Lobascherová, M.: Dobrý start do školy. Portál, 1993.

Archerová, C.: Dítě v náhradní rodině. Portál, 2001.

Beam, R.: Jak rozvíjet tvořivost dítěte. Portál, 1995.

Biddulph, S.: Proč jsou šťastné děti šťastné. Portál, 1997.

Campbell, R.: Potřebuji tvou lásku. Návrat, 1992.

Campbell, R.: Hledám svou cestu. Návrat, 1993.

Dainowová, S.: Jak přežít dospívání svých dětí. Portál, 1995.

De Carli, M. I.: Nechce se mi učit. Portál, 1995.

Dobson, J.: Být sám sebou. Návrat domů, 1994.

Dobson, J.: Dětský vzdor. Návrat domů, 1995.

Dobson, J.: Výchova dětí. Nová naděje, 1995.

Dobson, J.: Rodičovství chce odvahy. Návrat domů, 1995.

Hašto, J.: Vztahová väzba. Vydavateľstvo F, 2005.

Matějček, Z.: Co řekneme osvojenému dítěti, 1982.

Matějček, Z.: Rodiče a děti. Avicenum, 1986.

Matějček, Z.: Rodičům mentálně postižených dětí. H&H, 1992.

Matějček, Z.: O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Portál, 1994.

Matějček, Z.: Po dobrém nebo po zlém? Portál, 1994.

Matějček, Z.: Co, kdy a jak ve výchově dětí. Portál, 1996.

Matějček, Z. a kol.: Náhradní rodinná péče, Portál, 1999

Matějček, Z., Dytrych, Z.: Děti, rodina a stres. Galén, 1994.

Mühlanová, C.: Buď pokojná, mama! Advent Orion, 1994.

Mühlan, C. a E.: Nerob si starosti, mama! Advent Orion, 1996.

Mühlan, E.: Buď O. K., otec! Advent Orion, 1997.

Nystrom, C.: Pošlete ma přeč? Porta Libri, 2005.

Prekopová, J.: Malý tyran. Portál, 1993.

Prekopová, J.: Když dítě nechce spát. Portál, 1997.

Prekopová, J., Schweitzerová, Ch.: Děti jsou hosté, kteří hledají cestu. Portál, 1993.

Prekopová, J., Schweitzerová, Ch.: Neklidné dítě. Portál, 1994.

Roháček, M. a kol.: Hřadáme rodičov. Návrat, o. z., 2005.

Schmidt, M.-L.: Jako stromy bez kořenů. Knihkupectví Slovenský dům, 1995.

Schooler, J. E.: Adopcia – vzťah založený na sľube. Návrat domov, 1999.

Yablonsky, L.: Otcové a synové. Portál, 1990.

Dokumentární filmy: **Děti bez lásky, 1963**; Nechcené deti 1–9, 1999; (Ne)chcené deti 1–5, 2001; Obavy, 2004; Cesta náhradných rodičov, 2004; **Sedem magických rokov, 2005.**

POUŽITÁ LITERATURA

Delaney, Richard J.: Fostering Changes. Walter J. Corbett Publishing, USA 1993.

Kolektiv autorů: Zkušenosti adoptivních rodičů a pěstounů odjinud. FOD, 1996.

Schooler, J. E.: Adopcia – vztah založený na sľube. Návrat domov, 1999.

Liégeois, J.-P.: Rómovia, Cigáni, kočovníci. Charis, 1995.

Mann, A. B.: Formovanie etnickej identity Rómov na Slovensku, In: Minority v politike, 1992.

Matějček, Z.: O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Portál, 1994.

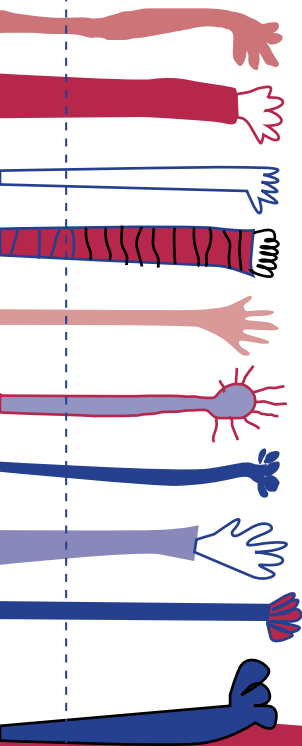

O NEJDŮLEŽITĚJŠÍM

Co bychom si mohli zapamatovat

Několik malých rad na závěr (nebo raději na začátek?)

1. Nelitujte dítě – raději ho přijměte.
2. Nelitujte sebe – raději konejte.
3. Neberte reakce dětí osobně.
4. Nepřipisujte všechny negativní projevy dítěte dědičnosti.
5. Nebojte se vyhledat odbornou psychologickou pomoc.
6. Pokud je to možné, setkávejte se s jinými náhradními rodinami.
7. Nezapomeňte na svého manželského partnera – též vás potřebuje.
8. Alespoň pětkrát denně dítě pochvalte.
9. Alespoň pětkrát denně pochvalte sebe.
10. Věřte v lásku – je silnější než všechno zlé, co dítě v minulosti prožilo.

* Co si můžete vystříhnout a nalepit na ledničku nebo na jiné viditelné místo.

... A OSVOJÍME SI SEBE NAVZÁJEM...

Michel Quoist: Vyprávěj mi o lásce

Budu pít mléko, jehož chuť jsem nepoznalo.
Budu poslouchat neznámou hudbu,
naučím se nové písně.
Na vašich prstech, na vašich rtech,
moji adoptivní rodiče, si pomalu osvojím abecedu něhy.
A ve světle vašich očí pro mne láska, dosud neznámá,
dostane podobu známé tváře.

Neodsuzujte ty neznámé, kteří mě zplodili,
spíše jim poděkujte
a mně pomůžete, abych si jich vážilo.
Musím se je totiž naučit milovat ve stínu,
to vím,
když chci,
abych sebe jednou mohlo milovat ve světle.

A když v divokém období dospívání
nebudu vědět, co si se sebou počít,
a tvrdě vám vytknu, že jste mne přijali,
nebuďte zarmoucení a milujte mne tím víc.
Sami víte, že když se štěp má ujmout, musí to být rána.
A po zahojené ráně zůstává jizva...

Říkám vám to tiše, nemohu to povědět nahlas,
že v den, kdy jste se mne ujali,
zasadili jste mi do srdce lásku,
a protože vám mohu říkat táta, máma,
svěřuji se vám i se svým bouřlivým zráním.
A že to překonáme,
... potom už budete vědět, že vaše láska je dar,
že jste v lásce uspěli.

PODĚKOVÁNÍ:

Tato publikace vyšla díky spolupráci s Geneva Global Found

GENEVA GLOBAL
Performance Philanthropy

Původní slovenské vydání:

Druhé revidované vydání

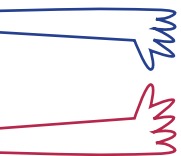
Vydal: Návrat, občanské sdružení, s finanční podporou Geneva Global Found, v Bratislavě v roce 2006
Zpracovali: Mgr. Marek Roháček, Mgr. Dušana Priehradná, Mgr. Renáta Matejová, Mgr. Vladislav Matej v roce 1998.
Lektorovala: PhDr. Eva Sopková
Ilustrace: archiv Návrat a compART
Graphic design: Soňa Sadílková
ISBN: 80-969621-0-8

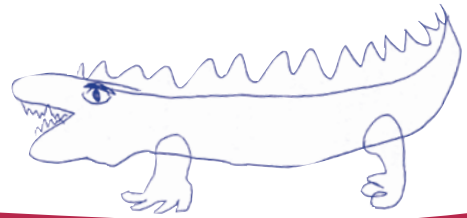
České vydání:

Překlad, korektura: Zuzana Straková
Tisk: ETORA Solutions s. r. o.
ISBN: 978-80-87455-12-8

Vydalo Středisko náhradní rodinné péče os. za finanční podpory ze státního rozpočtu MPSV v oblasti podpory rodiny pro rok 2012, Praha 2012

NÁVRÁT, občanské sdružení

Návrát je specializovaná mimovládni organizace na Slovensku, která se od roku 1993 zaměřuje výhradně na oblast náhradní rodinné péče.

Návrát poskytuje komplexní odborné služby dětem, které hledají rodinu, a lidem, kteří se je rozhodli přijmout k sobě. Inicujeme změny v sociálním systému tak, aby zohledňoval zájmy všech dětí a potřebu prožít dětství v rodině.

Naši vizí je přispět k vytvoření tolerantní občanské společnosti, ve které bude péče o všechny děti postavená výhradně na rodinných modelech.

NAŠI VIZI NAPLŇUJEME PROSTŘEDNICTVÍM NÁSLEDUJÍCÍCH STRATEGICKÝCH PROJEKTŮ:

- Vyhledávání potencionálních náhradních rodičů
- Poradenství sociálně-psychologické v oblasti NRP
- Příprava zájemců o NRP na náhradní rodičovství
- Příprava dítěte na NRP
- Příprava žadatelů na konkrétní dítě
- Zprostředkování kontaktu dítě–rodič
- Předcházení umístění dítěte do ústavní výchovy
- Prevence a vzdělávání zaměřené na náhradní rodiny (akreditované MŠ SR)
- Vzdělávání profesionálních náhradních rodičů (akreditované MŠ SR)
- Podpora náhradních rodin po příchodu dětí
- Prevence, osvěta, publikační činnost a vzdělávání v oblasti NRP zaměřené na odbornou a laickou veřejnost

Centrum Návrát v Bratislavě

Sancová 42, 811 05 Bratislava
tel./fax: +421 252 499 276;
tel.: +421 252 444 361
Infolinka nejen o adopci: +421 907 808 080
navrat@changenet.sk
www.navrat.sk; www.adopcia.sk

Centrum Návrát v Prešově

Bayerova 8
080 01 Prešov
tel./fax: +421 517 711 679
e-mail: navratpo@nextra.sk

Centrum Návrát v Banské Bystrici

Komenského 11
974 94 Banská Bystrica
tel/fax: +421 484 143 897, +421 907 518 180
navratbb@navrat.sk

Centrum Návrát v Žilíně

Predmestská 24
010 01 Žilina
tel/fax: +421 417 234 273
navratza@navrat.sk

Centra a poradenská místa Návrátu najdete též v Košicích, Trenčíně a Trnavě. Aktuální informace o regionálních možnostech pomoci a poradenství Vám rádi poskytneme na všech uvedených telefonních a mailových kontaktech.

Návrát, o. s., inicioval i vznik klubů pro náhradní rodiny. Jednou měsíčně se v 16 městech na Slovensku setkávají náhradní rodiče (adoptivní, profesionální, pěstouni), žadatelé o náhradní rodičovství a zájemci o danou oblast. Klubová setkání jsou neformální a poskytují prostor pro sdílení lidí v podobné situaci.

Aktuální adresář klubů s kontaktem na koordinátory najdete na www.navrat.sk a www.adopcia.sk.

Infolinka nejen o adopci +421 907 808 080

je telefonická poradna – volat můžete v úterý, středu a čtvrtek od 10:00 do 16:00 hod. (ve středu až do 18:00 hod.), v jiném čase funguje hlasová schránka. Volání ze sítě Orange má zvýhodněný tarif.

Návrát, o. s., je registrovaný na MV SR pod číslem VVS/1-900/90-10539.

Návrát poskytuje služby jako akreditovaná organizace – na základě rozhodnutí MPSVaR SR číslo 1993/2006-I/21 AK.

L'UDOVÁ BANKA BRATISLAVA
Č. ÚČTU: 4000 458 116/3100
IČO: 31746209